

CONSIDERAȚII CU PRIVIRE LA EXISTENȚA UNUI DEZECHILIBRU GEOGRAFIC ÎNTRE OFERTA ȘI CEREREA DE SERVICII DE CONSULTANȚĂ ÎN MANAGEMENT ÎN ROMÂNIA

drd. Tudor CIUMARA*

Rezumat

Pornim de la observarea empirică a unei caracteristici a pieței de consultanță în management din România, reprezentată de dezechilibrul existent între localizarea cererii și ofertei de servicii de consultanță: cererea tinde să fie mai uniform distribuită geografic decât oferta, care este concentrată în mare parte în marile centre economice. În urma analizei ofertei de servicii de consultanță, constatăm distribuția evident neuniformă în teritoriu a firmelor de consultanță, în sensul concentrării ofertei într-un număr limitat de județe. Se constată însă că județele în care activează un număr mai mare de firme de consultanță sunt distribuite relativ echilibrat la nivel național.

Comparând localizarea ofertei de consultanță cu localizarea potențialilor clienți se poate constata o similitudine aproape perfectă. Județele cu cea mai mare densitate de firme de consultanță sunt aceleași cu cele în care funcționează cele mai multe întreprinderi. Constatăm ca urmare faptul că dezechilibrele geografice în ceea ce privește oferta de servicii de consultanță rezultă din existența unor dezechilibre geografice echivalente ale cererii de astfel de servicii.

* Cercetător științific, Centrul de Cercetări Financiare și Monetare "Victor Slăvescu", ACADEMIA ROMÂNĂ.

Abstract

We begin from the empirical observation of a characteristic of the management consulting market in Romania, represented by the existing imbalance between the location of the supply and demand of consulting services: the demand tends to be more evenly distributed geographically than the supply, which is largely concentrated in major economic centers. Following the analysis of the supply of consulting services we determined an obviously uneven territorial distribution of consulting firms, with a concentration of the supply in a limited number of counties. However, we find that the counties in which operate a greater number of consultancy are relatively evenly distributed at national level.

Comparing the location of the supply of consulting services to the location of the potential customers we find an almost perfect similarity. The counties with the highest density of consulting firms are the same as those in which most businesses operate. We therefore conclude that the geographical imbalance in terms of the supply of consulting services results from the existence of an equivalent geographical imbalance of the demand for such services.

Cuvinte cheie: consultanță în management, dezechilibru geografic, AMCOR, oferta de consultanță, cererea de consultanță

Cod JEL: L10, L11, L84, R11, R12

Aspecte preliminare

Consultanța în management poate fi definită ca reprezentând serviciile de consiliere și asistență independentă în probleme de management. Conform Asociației Consultanților în Management din România (AMCOR) aceste servicii constau, în general, în identificarea și analiza unor probleme și/sau oportunități, formularea și recomandarea unor soluții adecvate de îmbunătățire și asistare a clienților la implementarea soluțiilor acceptate.

În România sunt numeroase firme care oferă servicii ce pot fi încadrate în rândul serviciilor de consultanță în management. O evidență exactă a acestor firme este greu de obținut, dar există unele surse de informații ce pot oferi o imagine de ansamblu asupra acestui domeniu. Astfel, raportul pentru perioada 2007-2008 al Federației Europene a Asociațiilor de Consultanță în Management menționează

existența a aproximativ 7.000 de consultanți în management în România (FEACO, 2008, pag.27). De asemenea, în studiul privind Piața de Consultanță din România 2008-2009, realizat de Asociația Consultanților în Management din România (AMCOR, 2009, pag.1) se apreciază că în prezent există peste 1.000 de firme de consultanță în management. Considerăm că aceste date, deși nu sunt exacte, reflectă suficient de bine realitatea.

Activitatea de consultanță în management nu este condiționată de reglementări legale specifice. Există organisme naționale și internaționale care grupează firme de consultanță și asociații ale firmelor de consultanță și care creează un cadru de reglementare internă a profesiei, inclusiv prin diverse proceduri de atestare sau certificare a membrilor. Solicitarea firmelor de consultanță de aderare la aceste organisme este opțională, acceptarea fiind condiționată de respectarea criteriilor de atestare. Cea mai reprezentativă organizație de acest tip din România este Asociația Consultanților în Management din România (AMCOR), care însă grupează mai puțin de 10% din numărul total de firme de consultanță din țară (în prezent are 78 de membri). Potrivit datelor noastre, această asociație este singura din țară care implementează o procedură de atestare profesională în domeniul consultanței în management, procedură ce presupune atingerea și menținerea unor standarde de calitate de către firmele atestate. Ca urmare, apreciem că firmele de consultanță membre AMCOR sunt cele mai reprezentative de pe piață, din punct de vedere al calității serviciilor oferite. În aceste condiții, în cadrul acestui studiu am analizat în primul rând distribuția geografică a firmelor membre AMCOR, pentru a putea face unele observații cu privire la localizarea geografică a furnizorilor și utilizatorilor de servicii de consultanță.

Serviciile de consultanță sunt în general caracterizate de eterogenitate. Termenul de consultanță în management acoperă o gamă variată de servicii, multe dintre acestea nefiind cuprinse în nici un „corp de cunoștințe” general acceptat. Din această cauză, analiza serviciilor de consultanță ridică probleme serioase, nefiind posibilă evaluarea precisă a acestora.

Într-un prim enunț legat de problema analizată, remarcăm faptul că atât cererea de servicii de consultanță, cât și oferta sunt caracterizate de o anumită mobilitate teritorială. Consultanța se încadrează în

categoria serviciilor care permit atât migrarea cererii (Ioncică, 2003, pag.172) cât și a ofertei. Pentru exemplificare, potrivit studiului AMCOR (AMCOR, 2009, pag.19) majoritatea firmelor de consultanță declară că derulează activități la nivelul întregii României, clienții fiind însă în principal în București dar și în noile centre industriale ale României.

Prestarea în bune condiții a serviciilor de consultanță presupune de cele mai multe ori conlucrarea furnizorului cu clientul. Se remarcă faptul că în unele cazuri *caracterul interactiv al serviciului* [inclusiv de consultanță – n.n.] este *atenuat de posibilitățile tehnicii de a transmite la distanță rezultatele activității de servicii* (Cristureanu, 2004, pag.30). Serviciile de consultanță pot fi prestate și la distanță, cu o interactivitate mai scăzută a clientului cu furnizorul, dar în acest caz este posibil să scadă calitatea serviciilor prestate. Există și posibilitatea deplasării clientului la furnizor, sau invers, a furnizorului la client, ceea ce duce însă la creșterea costurilor totale ale misiunii de consultanță.

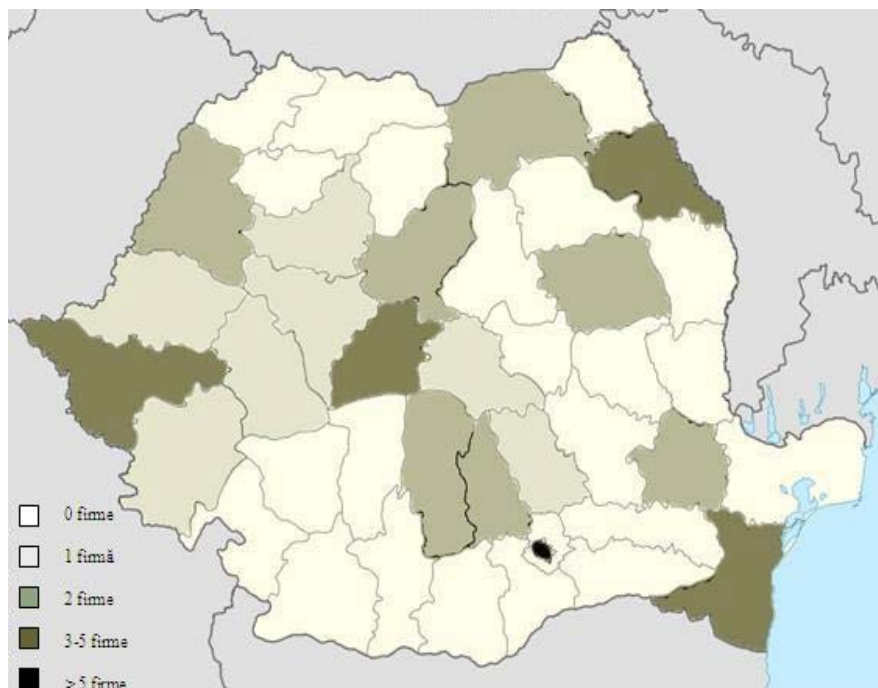
Dezechilibrul geografic la nivelul ofertei de servicii de consultanță

Pornim de la observarea empirică a unei caracteristici a pieței de consultanță din România, reprezentată de dezechilibrul existent între localizarea cererii și ofertei de servicii de consultanță: cererea tinde să fie mai uniform distribuită geografic decât oferta, care este concentrată în mare parte în marile centre economice. Într-un fel, acest fapt nu este neobișnuit. Întreprinderile din zonele rurale sau orașele mici se confruntă cu dificultăți și în alte privințe ale derulării afacerilor lor, nu doar în cele legate de accesul la consultanța în management.

Pentru a verifica veridicitatea acestei observații, am analizat cazul membrilor AMCOR. Asociația are 78 de membri în prezent. Mai mult de jumătate dintre aceștia (40) sunt localizați în București. Din cele 42 de județe ale țării, mai puțin de jumătate au măcar o firmă de consultanță înscrisă în cea mai reprezentativă organizație profesională de profil. Astfel, doar 19 județe, incluzând și Municipiul București, au firme membre AMCOR.

Figura nr. 1

**Distribuția regională a firmelor de consultanță membre
AMCOR**

Sursa datelor: Asociația Consultanților în Management din România, <http://www.amcor.ro>

Distribuția neuniformă în teritoriu a firmelor de consultanță este evidentă în figura 1. Este de remarcat însă faptul că s-au creat poli de dezvoltare profesională care conferă un anumit echilibru ofertei de consultanță la nivel național, în sensul că județele cu cea mai dezvoltată ofertă de consultanță sunt distribuite într-un mod care permite accesul la cererea din regiunile mai puțin dezvoltate. Din punct de vedere al regiunilor de dezvoltare ale României, cea mai puțin dezvoltată este regiunea Sud-Vest, în care nu există nici o firmă de consultanță membră AMCOR. Cea mai dezvoltată este regiunea București - Ilfov, în care activează peste jumătate din totalul firmelor

de consultanță, urmată de regiunea Vest, care are cea mai echilibrată distribuție intra-regională a firmelor de consultanță.

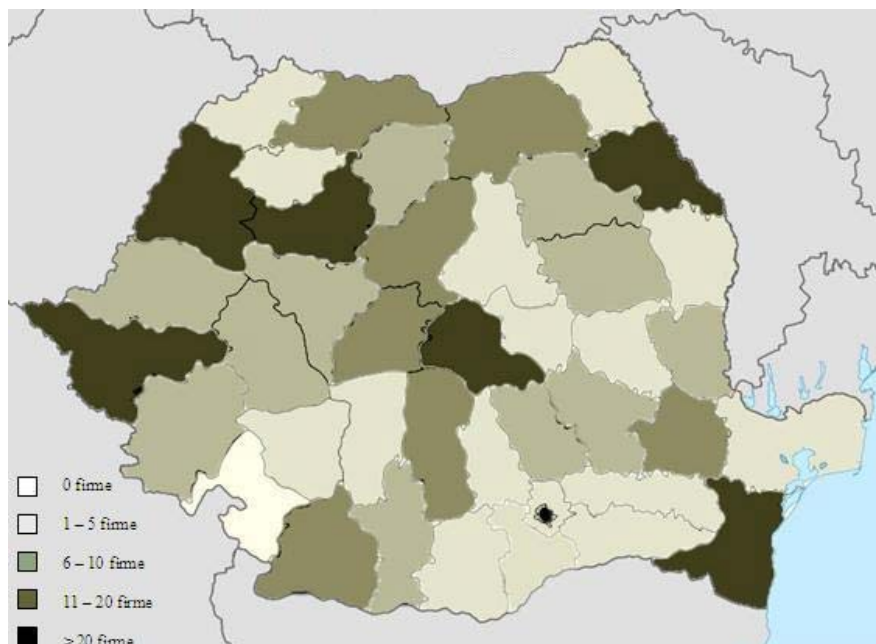
Standardul de calitate profesională în consultanța în management, cu recunoaștere internațională, este cel de Certified Management Consultant (CMC). Certificarea are loc în urma unor proceduri riguroase, menite să examineze cunoștințele profesionale, abilitățile, etica și competența consultantului. În România sunt în prezent 24 de consultanți certificați astfel. Aceștia sunt din București (18 consultanți din 9 firme și un cabinet de consultanță), Cluj (3 consultanți dintr-o singură firmă), Constanța (2 consultanți din 2 firme) și Prahova (1 consultant). Din aceste date se poate observa și mai bine distribuția neuniformă a ofertei de consultanță (în acest caz oferta de servicii de consultanță prestate de consultanți cu pregătire recunoscută oficial).

În cadrul unei examinări suplimentare a situației distribuției geografice a firmelor de consultanță am utilizat și o sursă secundară de informații, reprezentată de baza de date a firmelor de consultanță ce își oferă serviciile pe portalul Finanțare.ro, site dedicat finanțărilor. În acest portal sunt înscrise în prezent¹ 718 firme de consultanță. Deși este vorba de un număr de firme de aproape 10 ori mai mare decât în cazul AMCOR, situația este destul de asemănătoare: cele mai multe firme de consultanță sunt din București (43,2% din totalul firmelor înscrise, față de 51,3%, în cazul AMCOR), după aceea urmând județele Iași (5,6% din totalul firmelor înscrise, față de 6,4%, în cazul AMCOR) și Timiș (4,6% din totalul firmelor înscrise, față de 6,4%, în cazul AMCOR). În cazul datelor preluate din portalul Finanțare.ro, datorită numărului mult mai mare de firme de consultanță, s-au regăsit astfel de furnizori în aproape fiecare județ al țării (cu excepția județului Mehedinți). Dezechilibrul geografic al distribuției firmelor de consultanță este însă mai mult decât evident și aici: 75% din totalul firmelor sunt concentrate în 10 județe, în vreme ce în celelalte 32 de județe ale țării sunt doar 25% din totalul firmelor de consultanță.

¹ Datele au fost preluate din portal în data de 2 iulie 2009

Figura nr. 2

Distribuția regională a firmelor de consultanță înscrise în portalul Finanțare.ro

Sursa datelor: Finanțare.ro, <http://www.finantare.ro>

Și în figura 2 se observă că județele cu numărul cel mai mare de firme de consultanță sunt localizate astfel încât se asigură un echilibru relativ la nivelul întregii țări. Se remarcă dezvoltarea mai accentuată a județelor din zona de Vest a țării. La polul opus, se remarcă dezvoltarea redusă, din punct de vedere al ofertei de consultanță, a regiunilor Sud și Sud-Vest. Pentru regiunea Sud această situație este parțial explicabilă prin proximitatea județelor componente de București, un important centru regional.

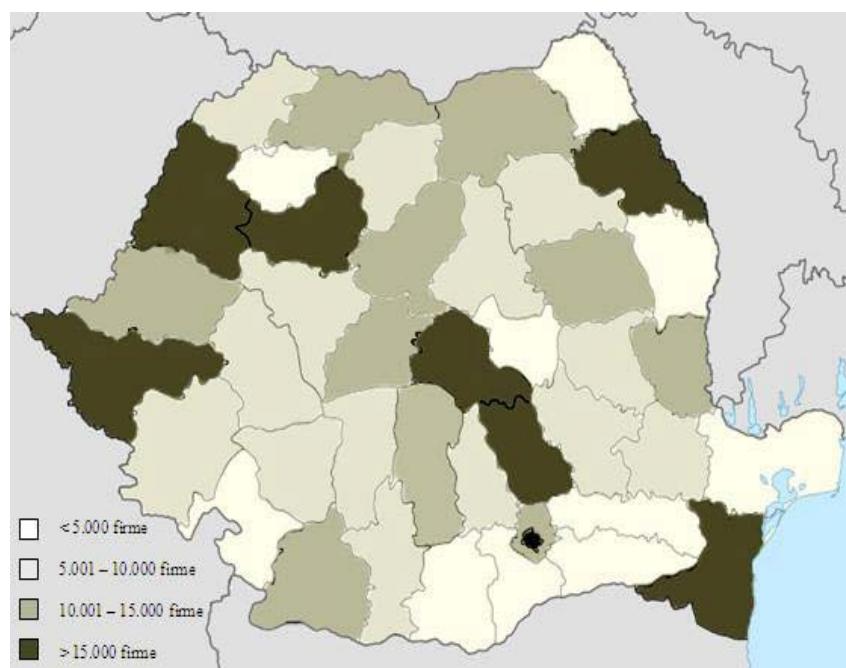
Dezechilibrul geografic la nivelul potențialilor clienți ai serviciilor de consultanță

Cererea pentru servicii de consultanță poate veni din partea tuturor agenților economici. Observarea distribuției teritoriale a acestora

permite remarcarea eventualelor zone în care există un dezechilibru evident între potențialii beneficiari ai serviciilor de consultanță și ofertanți. Pentru a putea face această comparație s-au utilizat în figura 3 datele privind numărul total al firmelor active din industrie, comerț, construcții, comerț și alte activități, din fiecare județ, la nivelul anului 2007 (Institutul Național de Statistică, 2009).

Figura 3

Distribuția regională a firmelor active din industrie, construcții, comerț și alte activități

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică, Repere economice și sociale regionale: Statistică teritorială, București, 2009.

Comparând datele din figura 3 cu cele din figurile 1 și 2, se poate constata o similitudine aproape perfectă. Județele cu cea mai mare densitate de firme de consultanță sunt aceleași cu cele în care funcționează cele mai multe întreprinderi. În mod clar, existența unui număr sporit de întreprinderi într-o regiune stimulează apariția firmelor de consultanță. Această imagine evidențiază faptul că

dezechilibrele geografice în ceea ce privește oferta de servicii de consultanță rezultă din existența unor dezechilibre geografice echivalente ale cererii de astfel de servicii.

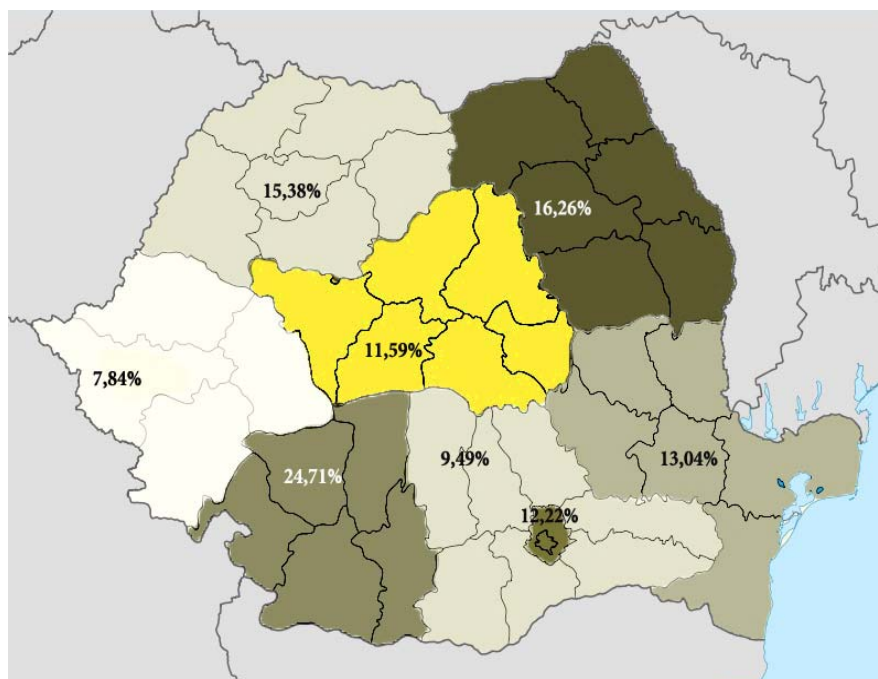
Situația Bucureștiului necesită unele observații suplimentare. În București sunt concentrate 51,3% din firmele de consultanță membre AMCOR și 43,2% din totalul firmelor înscrise în protalul Finanțare.ro. În același timp, în București activează 21,7% din totalul întreprinderilor din țară. Concentrarea mult mai mare a firmelor de consultanță față de potențialii lor clienți este în principal justificată, în opinia noastră, de faptul că în București sunt localizate sediile centrale ale instituțiilor care stau de multe ori la originea nevoii de servicii de consultanță. Ne referim aici în special la serviciile de consultanță privind obținerea de finanțări din fonduri europene, servicii care stau la baza activității unei importante părți a firmelor de consultanță. Trebuie luat în calcul, de asemenea, faptul că numeroase firme de consultanță oferă servicii administrației publice centrale, ceea ce impune prezența lor în capitală. La fel, clienții principali pot fi firme străine care au sediul central în București, ceea ce impune, din nou, localizarea în capitală.

În final, analizăm situația utilizării efective a serviciilor de consultanță, așa cum este ea relevată de studiul realizat de Consiliul Național al Întreprinderilor Private Mici și Mijlocii din România în *Carta Albă a IMM-urilor din România, 2008*. Datele preluate din acest studiu sunt prezentate în figura 4. Deși acest studiu oferă unele detalii doar cu privire la utilizarea serviciilor de consultanță de către IMM-uri, considerăm utilă discutarea acestor date surprinzătoare. Ceea ce este neașteptat, având în vedere datele prezentate anterior, este faptul că regiunea în care au fost utilizate în măsura cea mai mare serviciile unor consultanți – regiunea Sud-Vest – este tocmai regiunea în care am evidențiat existența celor mai puține firme de consultanță. Surprinzătoare este și utilizarea readusă a acestor servicii în regiunea București-Ilfov având în vedere numărul mare de firme de consultanță din regiune. O posibilă explicație pentru aceste diferențe ar putea fi aceea că serviciile de consultanță ar fi utilizate cu preponderență de întreprinderile mari sau de administrația publică, utilizatori necuprinși în datele prezentate în "Carta albă a IMM-urilor din România 2008". Considerăm însă că această explicație este nesatisfăcătoare, mult mai probabil sursa diferențelor fiind în eșantionul de firme utilizat pentru realizarea Cartei. De altfel,

comparând datele curente cu cele din ediții anterioare ale Cartei am constatat existența unor fluctuații semnificative în situația raportată.

Figura 4

Firme în care au fost utilizate consultanți externi, % din total IMM-uri, pe regiuni

Sursa datelor: Consiliul Național al Întreprinderilor Private Mici și Mijlocii din România, Carta Albă a IMM-urilor din România 2008

După cum am spus deja, serviciile de consultanță în management sunt foarte variate. Pentru a analiza disponibilitatea regională a diferitelor tipuri de servicii de consultanță în management am utilizat o tipologie modernă a acestor servicii, precum și date ale AMCOR referitoare la domeniile de competență ale firmelor membre.² Din cei 78 membri ai AMCOR doar 59 au parcurs procedura de atestare

² *Datele au fost preluate din pagina de internet a AMCOR, în data de 5 iulie 2009.*

națională sau au certificatul de atestare valabil (atestarea este valabilă pentru un termen limitat). Ca urmare, informațiile referitoare la domeniile de competență și la sectoarele de activitate în care activează se limitează la aceste 59 firme.

Conform segmentării propuse de FEACO și acceptate de AMCOR, domeniile consultanței în management sunt cele de mai jos (am completat cu numărul de firme care oferă servicii de acest tip, și cu județele din care provin acestea):

1. Consultanță

1.1. Business Consulting;

1.1.1. Consultanță strategică – 38 firme (64,4% din total) din Alba, Arad, Argeș, Bihor, Brăila, Brașov, București, Caraș-Severin, Cluj, Constanța, Dâmbovița, Hunedoara, Iași, Timiș;

1.1.2. Managementul operațiunilor – 32 firme (54,2% din total) din Alba, Arad, Argeș, București, Cluj, Constanța, Dâmbovița, Hunedoara, Iași, Sibiu, Timiș;

1.1.3. Management de proiect – 32 firme (54,2% din total) din Alba, Arad, Bacău, Brăila, Brașov, București, Constanța, Dâmbovița, Iași, Prahova, Suceava, Timiș;

1.1.4. Managementul schimbării – 6 firme (10,2% din total) din Alba, București, Iași;

1.1.5. Consultanță în resurse umane – 21 firme (35,6% din total) din Alba, Argeș, Brașov, București, Cluj, Constanța, Dâmbovița, Hunedoara, Iași, Sibiu, Timiș;

1.2. *Consultanță în tehnologia informației* – 9 firme (15,3% din total) din București, Dâmbovița, Iași, Prahova;

2. Dezvoltare și integrare – 7 firme (11,9% din total) din București, Dâmbovița, Prahova;

2.1. *Dezvoltarea de aplicații (exclusiv software);*

2.2. *Instalarea și integrarea de aplicații;*

3. Externalizare – 10 firme (16,9% din total) din Argeș, București, Constanța, Dâmbovița, Hunedoara, Prahova, Sibiu, Timiș;

3.1. *Servicii de management IT;*

3.2. *Servicii de management aplicat;*

3.3. *Externalizarea proceselor de afaceri* – 4 firme (6,8% din total) din București;

4. Alte servicii de consultanță – 24 firme (40,7% din total) din Brăila, Brașov, București, Cluj, Constanța, Dâmbovița, Iași, Prahova, Sibiu;

După cum se vede în cele prezentate mai sus, oferta de servicii de consultanță este în special axată pe serviciile de consultanță strategică, managementul operațiunilor și managementul de proiect. Reamintim faptul că aceste date se referă strict la oferta de consultanță a firmelor acreditate AMCOR, pentru celelalte firme ce operează în România situația ofertei curente fiind mai greu de determinat.

Concluzii

Apreciam că, în mare măsură, concentrarea ofertei de consultanță în municipiul București și câteva reședințe de județ se datorează concentrării cererii de astfel de servicii în aceste zone. Ar fi de dorit, desigur, ca și în orașele mai mici, sau chiar în regiunile rurale să existe o ofertă de consultanță sporită. Acest lucru este însă dificil de realizat, în condițiile în care consultanța de calitate presupune utilizarea unor resurse umane specializate, cu pregătire profesională și expertiză deosebită, resurse care sunt mai greu de atras și menținut în aceste zone. Pare mai fezabilă, în aceste condiții, concentrarea atenției pe sporirea mobilității teritoriale a cererii de consultanță precum și pe sporirea capacității consultanților de a colabora "la distanță" cu clienții în cadrul misiunilor de consultanță efectuate.

Bibliografie

1. AMCOR (2009), *Piața de consultanță din România 2008-2009*, Asociația Consultanților în Management din România, București.
2. Consiliul Național al Întreprinderilor Private Mici și Mijlocii din România, (2008), *Carta Albă a IMM-urilor din România 2008*, Editura Olimp, București

3. FEACO (2008), *Survey of the European Management Consultancy Market 2007/2008*, European Federation of Management Consulting Associations, Bruxelles.
4. Institutul Național de Statistică (2009), *Repere economice și sociale regionale: Statistică teritorială*, București.
5. Ioncică Maria, (2003), *Economia serviciilor. Teorie și practică*, Editura Uranus, București.
6. Cristureanu Cristiana, (2004), *Economia invizibilului. Tranzacțiile internaționale cu servicii*, Editura All Beck, București,.
7. <http://www.amcor.ro> (5 iulie 2009).
8. <http://www.finantare.ro> (2 iulie 2009).